

Albert Camus – Cizinec

Autor:

- Albert Camus (1913 – 1960) byl francouzský spisovatel, filosof a publicista.
- Je považován za čelního představitele existencialismu (přestože sám toto označení odmítal).
- Výrazně ovlivnil pozdější filosofické myšlení.
- Ve svých dílech hledá odpověď, jak se má chovat člověk, který nevěří ani v Boha, ani v sílu rozumu.
- Jediné řešení nachází ve vzdorování osudu, ať je jaký chce, nutno snést i smrt.
- Život je nesmyslný, ale všichni se snaží nalézt smysl života. Jeho hlavní hrdinové ho nenaleznou, pociťují absrditu.
- Pocházel z Alžíru, zde také po otcově smrti vyrůstal v chudinské čtvrti. Vystudoval zde filosofii a klasickou literaturu. (tato lokalita se objevu v jeho dílech)
- Než se stal novinářem a spisovatelem, vystřídal mnoho profesí. Byl také rok členem komunistické strany, kterou však pro názorové neshody opustil.
- Kvůli novinářině byl vyhoštěn z Alžíru, a tak odjel do Paříže.
- V roce 1957 získal NC za literaturu. Zemřel při autonehodě.
- Měl néstálé politické názory. (Neustále něco hledal. Přecházel například od komunismu k antikomunismu.)
- Camus se ve svých dílech soustředil na problematiku odcizenosti a vzpoury, často se u něj objevuje téma strachu ze samoty. Jeho díla jsou reakcí na ztrátu tradičních hodnot a přesvědčení o nesmyslnosti a absurdnosti života.

Dílo:

1) beletrie:

a) Mor (1942)

- Novela
- Město je zamořené morem. Občané se mu snaží bránit, ale v každém to je.

b) Pád

c) První člověk

d) Mýtus o Sisypovi (1942)

- Spíše filosofická esej- otázka hledání smyslu života a bytí.

- Tato postava je obecně vnímána jako symbol nekonečné a nesmyslné práce, je bezmocný, což ho však zároveň osvobozuje, dává mu další rozměr. Sisyfos je vlastně šťastný člověk, pokaždé najde sílu k dalšímu pokusu.

2) dramata

a) Caligula

- Caligula je bláznivý římský císař. Páchá zlo a zneužívá moci. Považuje bytí za zbytečné, a tak se ho rozhodne naplnit zlem. Tím získá jeho život smysl.

b) Nedorozumění, Stav obležení

- deníky, eseje...

Kontext

- existencialismus, Cizinec vydán v době 2. světové války
- umělecký a filosofický směr
- vzniká po 1. sv. válce v Německu, ale uchytil se až po 2. sv. válce
- člověk si dostatečně neuvědomuje své já a svou volbu
- jedna z možností při volbě je svoboda, ale musí se počítat s tím, že obnáší i záporné věci
- to, že se člověk svobodně rozhodl si uvědomí až v mezní situaci, kdy musí jednat sám za sebe
- pokud se člověk rozhodne musí za to nést následky
- teprve až počítáme s následky, tak jsme se člověk svobodně rozhodl (nesmí k tomu být dotlačen)
- lidé neustále hledají smysl života, ne vždy ho najdou
- teprve až si člověk uvědomí svou existenci, může dojít ke spokojenosti
- východiskem mu byl člověk jako jedinec izolovaný od společnosti i dějinného vývoje, člověk bez vazeb, soustředěný na svoje vnitřní ego, plný úzkosti, pocitu nesmyslnosti existence a vědomí nevyhnutelnosti smrti, odcizení a naprosté osamělosti, člověk opuštěný Bohem. V takové „nicotě“ se potom člověk pokouší překonat své zoufalství, dobírá se sebepoznání a sebeuskutečnění, volí si svými činy své bytí jako svobodu, protože člověk je takový, jakého sám sebe chce mít a jakým se činí.
- politicky lze existencialisty označit jako velmi levicové, jejich filosofické názory jsou poměrně pesimistické.
- domnívali se, že existence předchází podstatu.

- byl kladen velký důraz na aktivitu vůči budoucnosti a sobě, to je dovedlo k popření Boha a tím i křesťanské morálky.
- tvrdili, že jediná jistota tohoto světa je smrt.
- ukazují člověka zdecimovaného, na přelomu života a smrti
- závislost bytí na čase
- V literatuře se projevuje ve 40. letech 20. stol
  - pocit člověka, že je odcizen společnosti
  - vnímá absurditu života, pocit úzkosti a strachu
  - hl. hrdinové se dostávají do mezní situace (otázka života a smrti)
  - svými činy rozhodují o svém osudu, nesou za ně zodpovědnost
  - bouří se proti konvencím, okolnostem- svoboda
  - francouzský filosof, publicista, spisovatel (próza i drama)
  - odmítl NC, levicový radikál
  - dle něj je člověku dána schopnost svobody. Výrazem této svobody je čin, bez činu je lidská existence bez příčiny, je absurdní. Být svobodný znamená jednat. Činem vyjadřujeme to, že jsme zodpovědní za vlastní život. Má-li lidský život smysl, nemůžeme se stáhnout do neutrálního postoje
  - Román Hnus (Nevolnost)- deníkové zápisky, vlastní život považuje za nicotný a nesmyslný
  - Zeď- soubor kratších novel. Bariéra, kterou si okolo sebe staví hl. Hrdinové (svou vobou ji postaví mezi sebe a společnost)
  - Za zavřenými dveřmi- drama (v ČR pod názvem S vyloučením ze společnosti)
- porovnání s Kafkou – Kafka viděl člověka jako odsouzeného, Camus odsouzení vnímá, ale přesto hodlá podstoupit boj. A není to boj, který by neměl smysl – vždyť jen člověk má v přírodě schopnost vzpoury.
- Jean Paul Sartre
- 3 hl. postavy (žena- zabila svého syna, žena s lesbickými skolony, spáchala sebevraždu a muž- desertér), které se schází po smrti. Jsou přesvědčení o své pravdě. Po rozhovorech mezi sebou si uvědomí, jaký byl jejich život ve skutečnosti.

CIZINEC (1942)

- Cizinec je krátký román (novela) o dvou částech, první dějové, druhé úvahové. Je to kniha o osamocení člověka, o absurdním světě, kde žije a kde se cítí jako cizinec.

Literární druh:

- epika
- lyrika (myšlenky Mersaulta)

Místo a doba děje:

- Alžírsko, polovina 20. století

Námět, dějová osnova:

- poslední krátký úsek života úředníka Mersaulta

Téma:

- odvaha člověka, který je bez jakéhokoli hrdinství ochoten zemřít pro pravdu

1. část:

- dějová část – poslední část života Mersaulta na svobodě
- pohřeb matky žijící ve starobinci – Mersault si bere dovolenou (čt, pá) u ředitele v práci („říká, že za smrt matky nemůže“), přijíždí, sedá si k rakvi, kde popíjí bílou kávu a kouří u matčiny rakve (matku nechtěl vidět naposledy), stráví u ní nejspíše noc spolu s ostatními ze starobince (poslouchá plačící paní, sám nepláče, je celkem bez zájmu; lidé jsou jeho chováním vyvedeni z míry)
- Mersaultův návrat do Paříže, koupání a biograf s Marií (s ní, v den po pohřbu matky, naváže milostný vztah)
- „přátelství“ s Raymondem – pochybný skladník, který se nejspíše živí ochraňováním prostitutek; napíše pro něj dopis, kterým vláká k Raymondovi domů jeho asi nevěrnou milenku, kterou Raymond následně zbijí. Později je svědkem u soudu, že mu zahábala.
- Raymond zve Mersaulta k příteli Massonovi na chatu, kde se střetává se dvěma Araby (nejprve řezné poranění Raymonda); Mersault vyprovokován

okamžitou situaci (vliv potu, slunce, nože) chladnokrevně bez zvláštního důvodu a pocitů zabíjí (1+4 rány) jednoho Araba

2. část:

- úvahová část – popis zatčení, procesu a života ve vězení
- zatčení a výslechy Mersaulta (nejdříve se soudcem), setkání s právníkem, výjevy od soudu (Mersault bývá znuděný, bez zájmu,... někdy by rád něco dodal, ale právník mu „pro jeho dobro“ doporučuje mlčet), zdá se, že je souzen spíše pro to, že je jiný(cizinec) – chová se jinak, myslí jinak (nemluví, aby neřekl něco hloupého), cítí jinak (souzen za to, že nebrečel na pohřbu matky, že ji dal do starobince, bezprostředně navázal kontakt s Marií a neprojevuje lítost nad vraždou); hodnocen z vnějšku (projevy), ne zevnitř (pohnutky a příčiny vedoucí k tomu, co udělal)
- výjevy ze žaláře (kobky) – autoreflexe (vnitřní komunikace se sebou samým, vcítění se do sebe sama) – rekapitulace života, úvahy o smyslu života, absurditě světa, v němž člověk žije osamocen
- ve vězení občas pociťuje touhu po předchozím životě
- přemýšlí, jak by změnil osud. Jak by změnil chod věcí a mohl by dále žít svůj dosavadní život
- po odsouzení je mu nabízen kněz, odmítá ho. Nakonec za ním přijde. Kněz je mu nepříjemný a nudí ho. Nakonec kněze napadne a podle mého názoru v tu chvíli stratí všechnu zájem o další život (ukázka)
- náznak citu: představoval si Mariininu tvář na stěnách vězení. Přemýšlí, co s ní je. Domnívá se, že si našla nového Mersaulta
- jediné po čem na konci touží je smrt s hodně obecenstem. Chce, aby na jeho popravu přišlo hodně lidí
- smrt přijímá s vyrovnaností a klidem

Hlavní postavy a jejich charakteristika:

1) Mersault

- hlavní postava a vypravěč
- mladý úředník
- je cizinec ve společnosti – vybočuje z běžných společenských konvencí („co mi je do smrti druhých, do lásky k nějaké matce, co mi je do Boha, do životů, pro

kteé se lidé rozhodli, do osudů, které si vyvolili, když mne samého si volil jeden jediný osud?...)

- jeho život plyne – jeho osud určen souhrou náhod
- necítí odpovědnost za vinu (důraz na svobodu volby sama sebe)
- jeho život pozbývá smyslu – ztráta schopnosti orientace a rozumového hodnocení světa, pudové jednání, zbavení všech iluzí
- „Nejdříve mi řekl, že mě lidé popisují jako člověka zamklého a uzavřeného, a chtěl vědět, co si o tom myslím já. Odpověděl jsem: „Nikdy mě nenapadá nic tak zvláštního. Proto mlčím.“
- je nezáčastněný. Do jeho života přicházejí a odcházejí události, se kterými se musí vypořádat
- nedělá nic navíc (žije úsporně), dělá jen nezbytně nutné věci (pohyby), zbytečně ani neukazuje své pocity
- kouká se na svět přes „clonu“, kterou se nesnaží překonat
- i když nedává najevo své emoce, tak je má (raduje se z Marie, z maličností v pozorovaném světě)
- bere věci takové, jaké se mu naskytnou (manželství s Marií)
- neumí se obětovat pro druhé, ničeho nelituje (smrt matky a Araba)
- nedokázal lhát (nechápal, proč by to měl dělat) a přetvařovat se, i kdyby mu to pomohlo (soud)
- smrt je pro něj jedinou jistotou
- v úryvku se zmiňuje, že dříve studoval (byl ctižádostivý, chtěl něčeho dosáhnout, měl ambice), ale musel zkončit kvůli finanční situaci rodiny
- pokaždé když se dostane do kontaktu se sluncem (vedrem) má výpadky, „okna“. Neovládá se. Neví, co má dělat

2) Marie

- zamiluje se do Mersaulta
- má ho ráda i přes jeho podivínství
- touží po jeho lásce, kterou nenalézá
- těší se z každého náznaku Mersaultova citu k ní
- ve vězení ho přijde navštívit jen jednou (později nemůže, protože nejsou manželé), od soudu s ní Mersault nemá žádný kontakt

3) Raymond

- soused
- pochybný charakter, agresivní

- má problémy s partou Arabů (jeden z nich je bratr jeho bývalé přítelkyně)
- jednodušší
- touží po přátelství s Mersaultem, přijde mu zajímavý a inteligentní

Další symbolické postavy:

1) Salamano

- soused, jeho příběh se psem, kterému nadává a mlátí ho (ty mrcho jedna...), pak se mu pes zaběhne a on bez něj nemůže být

2) Správce v útulku

- u soudu z počátku vypovídá proti Mersaultovi (vypráví o jeho podivínství), pak se ho ale při výpovědi Mersault zastane a na správci je vidět, že je mu vděčný

3) žena jako automat

- potká ji v restauraci u Célesta (Céleste má Mersaulta rád. U soudu se snaží vypovídat v jeho prospěch, až Mersaulta napadne, že je to poprvé, co by rád políbil muže)
- Osudová nahodilost ochromuje lidskou vůli (a tím pádem tvoří osud) a zbavuje člověka možnosti odpovědnosti.

Hlavní myšlenka díla:

- Obraz mravní společnosti v první pol. 20. stol., absurdnost světa, který raději popraví člověka, než aby přijal, že je jiný.
- Absurdnost světa – soudní proces apod.
- Chování společnosti k jedinci, který je odlišný, neschopnost společnosti takového člověka přijmout

Umělecké a kompoziční prostředky:

- román, ale tvarem a rozsahem podobný novele
- první část dějová
- druhá úvahová
- chronologická kompozice (občas si vzpomene na minulost, také pronáší věty jako například to bylo dřív...)
- název je symbolický- hlavní postava je cizinec ve společenském světě
- spřízněnost s Kafkovým stylem
- text je členěn na odstavce
- 1. část 6 kapitol, 2. část 5 kapitol
- Autorský postoj – obhajuje Mersaulta, sympatizuje s ním a stojí na jeho straně

Jazyková vrstva:

- spisovná čeština
- krátké věty – zhušťují děj, gradace (Hemingwayova metoda ledovce)
- nerozvinuté věty- suchý, informační dojem (naznačuje Mersaultovu nezúčastněnost ve světě), vede k odcizení od děje
- ich- forma
- přímá řeč
- nepřímá řeč (maminka řekla, že...)

Děj:

- Sám Camus popisuje Cizince jako „příběh člověka, který je bez jakéhokoli hrdinství ochoten zemřít pro pravdu“. Kdyby Meursault alespoň předstíral zájem o společnost a naoko se podřizoval jejím normám, zachránil by si život.
- Velice důležitým jevem v tomto románu je slunce a také teplo, jelikož právě ve chvílích kdy svítí slunce, Mersault se dostává do nepříjemných situací. Můžeme si toho povšimnout během pohřbu Marsaultovy matky, ve chvíli, kdy jsou na pláži a on zabije jednoho z Arabů, či na konci během Mersaultova procesu.
- Meursault je tedy skutečným cizincem jen vůči společnosti a jejím normám. Necítí potřebu vyznávat lásku a žádat o ruku ženu, se kterou spí; nezajímá ho žádný kariérní postup; nehodlá si z vlastní iniciativy vyhledávat přátele; nechápe, proč by měl před soudem předstírat, že lituje svého zločinu; nehodlá se kát ze svých hříchů. Každý (Marie, nadřízený, Raymond, soudce, zpovědník) za ním neustále chodí s nejrůznějšími požadavky a hodlá jej nějakým způsobem vtáhnout do společenské hry. Meursault na návrhy odpovídá někdy vlídnou, jindy podrážděnou lhostejností a i nadále dává přednost svému vlastnímu světu.
- Strana 41
Měl bych možnost žít v Paříži a jistou část roku cestovat. „Jste mladý a já se domnívám, že by vám takový život vyhovoval.“ Řekl jsem, že ano, ale že mi na tom, v podstatě nezáleží. Nato mi tedy položil otázku, zdali nemám vůbec žádný zájem o změnu ve svém životě. Odpověděl jsem, že člověk svůj život stejně nikdy nezmění, že beztoho je koneckonců jeden jako druhý a že ten můj mi zatím není ani dost málo proti mysli...
- Strana 99
„Dobrá, tedy zemřu.“ Dřív než ostatní, samozřejmě. Ale každý přece ví, že život za tu námahu nestojí. V podstatě mi bylo naprosto jasné, že je celkem jedno,

zemřeme-li ve třiceti nebo v sedmdesáti, poněvadž samozřejmě tak jako tak budou žít ostatní muži a ostatní ženy dál, a celé tisíciletí se na tom nic nezmění. Tohle tedy bylo nad slunce jasnější. Pokaždé bych umíral zas jen já, teď jako za dvacet let. V tomto bodě mých úvah mi trochu vadilo, že při pomyšlení na dvacet let života před sebou mnou projelo strašné šubnutí...

- Strana 102

Kaplan se ve hře taky dobře vyznal, to bylo vidět hned: jeho pohled nezakolísal. Ani hlas se mu netřásl, když mi řekl: „Copak opravdu nemáte sebemenší naději a žijete smířen s myšlenkou, že zemřete a zmizíte beze stopy?“ „Ano,“ odpověděl jsem.

První část:

Hrdinou románu je mladý alžírský úředník Mersault. Příběh začíná v okamžiku, kdy odjíždí do útulku pro staré lidi (dnes bychom řekli seniory) na pohřeb svojí matky. Útulek v Marengu je vzdálený asi 2 hodiny cesty autobusem od města, kde žije. Mersault po příjezdu hovoří s ředitelem i správcem ústavu a noc stráví bděním u rakve mrtvé společně s jejími známými z útulku. Druhý den se odehraje skromný pohřeb za účasti ředitele ústavu, správce, jedné ze zdravotních sester, Mersaulta a nejbližšího přítele mrtvé. Po pohřbu Mersault odjíždí. Čtenáře udiví, že celá tato situace v hlavním hrdinovi nevyvolává téměř žádné pocity. Pořád jen zdůrazňuje horko, které to léto panuje. Žádný smutek, lítost, stesk. Jen sugestivní popisy potu a pálicího slunce. A to je vlastně klíčem k celému příběhu.

Po návratu domů se Mersault setkává s Marií, kterou zná z dřívější práce. Dívka se mu líbí, a tak s ní zajde plavat a do kina, večer skončí spolu v jeho bytě. Posléze spolu začínají chodit. Mezitím pomalu uplývá Mersaultův celkem nudný život. Během všedních dní v monotónní práci, o víkendech s Marií. Důležitý moment nastává, když Mersaulta požádá o laskavost jeho soused Raymond. Má nevyřízené účty se svou bývalou dívkou a chce jí poslat dopis. Neumí ho však nastylizovat, a tak o to poprosí Mersaulta. Ten svolí a dopis napíše, což vede k počátku osudového přátelství mezi ním a Raymondem. O několik týdnů později se bývalá Raymondova přítelkyně objeví v domě a Raymond ji zbije. Od té doby mají na Raymonda spadeno arabští přátelé této dívky. On se jim vyhýbá. O víkendu pozve Raymond Mersaulta s Marií k moři na chatu svého přítele Massona. Už ráno cestou k autobusu zahlédne naše trojice Araby, kteří po Raymondovi jdou. Setkají se s nimi ale až posléze u vody při procházce. Strhne se rvačka, při ní je Raymond lehce zraněn. Zatímco Masson pak zůstává s ním v chatě, Mersault se jde znovu projít. S sebou bere i pistoli, kterou mu Raymond půjčil pro nutnost sebeobranu. Na skalisku, ke kterému dojde, nachází Mersault jednoho z Arabů. Chvíli se na sebe dívají. Pak Arab zablýská nožem. Mersault vystřelí. Do jeho bezvládného těla pak vypálí ještě další čtyři rány.

Druhá část:

Začíná zatčením Mersaulta. Navazují výslechy, které vede přidělený soudce. Několik měsíců čeká Mersault ve vazbě na soudní proces. Marie stále ještě věří, že její milý v pořádku vyjde z vězení a navštěvuje ho. Když dojde k procesu, chytanou se ho krvelační novináři. Veřejnost touží po smrti vraha. Vypovídají snad všichni, kdo se s Mersaultem během jeho života setkali. Ne jeden skutek, celý jeho život je tu souzen. Vypovídá majitel restaurace, do které chodil, Marie, Raymond i ředitel a správce ústavu, v němž zemřela Mersaultova matka. Příliš se neřeší okolnosti vraždy jako takové. Soudce zajímají pohnutky a osobnost pachatele. Po několikadenním líčení je vynesena rozsudek. Obžalovaný není schopen projevit lítost. I jeho chování na pohřbu matky bylo vnímáno jako necitlivé. Je tedy vynesena trest smrti.

Mersault se znovu ocitá v cele. Prázdná, žádné podněty. Žije nadějí na omilostnění, o které požádal a zároveň se děsí smrti, která může každým dnem přijít. Setkává se s farářem, který mu chce ulevit, ale on není víře v Boha sebemeně nakloněn, ke konci delší rozmluvy se na kaplana rozkřičí a agresivně ho napadne. Následně vysílen usíná s myšlenkou, že je se vším smířen. Uvědomuje si, že byl v životě šťastný, že šťastný stále je.

To, zda je nakonec omilostněn či popraven se čtenář nedozví. Tady totiž knihakončí.